

ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Розглядається проблема визначення особливостей методики викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах з метою підвищення якості підготовки студентів економічних спеціальностей.

Ключові слова: *методика викладання іноземної мови, підготовка студентів економічних спеціальностей, комунікативна діяльність.*

Рассматривается проблема определения особенностей методики преподавания иностранного языка в высших учебных заведениях с целью повышения качества подготовки студентов экономических специальностей.

Ключевые слова: *методика преподавания иностранного языка, подготовка студентов экономических специальностей, коммуникативная деятельность.*

The article is devoted to the problem of features of the foreign language teaching methods in higher educational establishments in order to raise the quality level of the economics students training.

Key words: *methods of foreign language teaching, training of students in economics, communicative activities.*

У сучасній педагогіці вищої школи все більшої актуальності набуває проблема підвищення якості професійної підготовки фахівців різних галузей [3]. Стрімкий розвиток відносин України з країнами світу, глобалізація економічних зв'язків потребують приділення особливої уваги підготовці студентів, що спеціалізуються у сфері менеджменту, банківської справи, фінансів [2]. Вирішення глобальних проблем, що постають перед викладачами на цьому етапі, а саме: формування особистості, фахівця та громадянина — безпосередньо залежить від здатності творчо підходити до своєї справи, вирішувати педагогічні проблеми нестандартним способом [1, 4]. Отже, метою роботи є аналіз існуючої методики викладання іноземної мови та визначення особливостей її викладання студентам економічних спеціальностей.

Сучасний фахівець у галузі економіки повинен мати комунікативні здібності, бути готовим до самостійного пошуку інформації з різних джерел (наукових і фахових видань, Інтернету тощо) та діалогу в процесі вирішення фундаментальних і прикладних завдань. Отже, навчання професійно-орієнтованої іноземної мови набуває особливої актуальності. Нині постійно відбуваються зміни в соціальному середовищі. Це потребує певних умінь майбутніх фахівців. Однак програми дисциплін, що викладаються у вищих навчальних закладах, не завжди відповідають сучасним вимогам. Особливістю розвитку особистості є її соціальна компетентність, яка допомагає людині будувати процес особистісної самореалізації, опираючись на існуючому потенціалі розвитку

суспільства. Викладання іноземної мови студентам економічних спеціальностей може бути ефективним механізмом формування соціальної компетенції майбутніх фахівців.

Однак на основі вимог, що висувуються до рівня опанування майбутніми фахівцями в галузі економіки іноземної мови, дійшли висновку, що саме на етапі вивчення професійно-орієнтованої іноземної мови студенти потребують особливої уваги викладача. Проблема вдосконалення методики викладання іноземної мови студентам економічних спеціальностей залишається відкритою і потребує вирішення. Одним з найважливіших факторів розвитку соціальної компетентності студентів економічних спеціальностей є володіння іноземною мовою. Одна з головних особливостей змісту викладання зазначеної дисципліни студентам економічних спеціальностей — інтеграція усномовленневої лінгвістичної компетенції з письмовомовленневою, що притаманна діловому спілкуванню. У цьому разі акцент у викладанні іноземної мови робиться не на вивченні культурологічних особливостей народу, мова якого вивчається студентами, а на виробленні сукупності універсальних дій, що відповідають нормам професійної поведінки майбутнього фахівця.

Володіння іноземною мовою, зокрема англійською, в сучасному світі надає можливість майбутньому фахівцеві значно розширити межі в професійному спілкуванні. Інтерес до вивчення англійської мови є значним у сучасних студентів, але зміст цієї дисципліни потребує певної модернізації з урахуванням особливостей навчання студентів економічних спеціальностей. На наш погляд, практичне використання мови значно важливіше за теоретичні знання про мову. Майбутній фахівець має вирішувати виникаючі мовні проблемами, незважаючи на недосконале знання мови. Саме спеціалісти в галузі економіки мають набагато ширші межі в діловому спілкуванні з іноземними партнерами, що робить практичне володіння нею вкрай необхідним.

Зміст навчання англійської мови студентам економічних спеціальностей інтегрується на базі розвитку комунікативних умінь. Концепція комунікативних умінь [5] — це вміння вести телефонні розмови, протоколи засідань, обробляти кореспонденцію, письмово оформляти і передавати інформацію, брати участь у переговорах, дискусіях, зборах, конференціях за фахом, сприймати на слух великий обсяг професійної інформації, розробляти презентації. Уміння розробляти та проводити презентації передбачає не тільки презентацію у вузькому сенсі, а й презентаційні навички публічних виступів на наукових конференціях, при захисті різних проектів, участі в співбесідах при прийомі на роботу тощо [5]. Одним шляхом подолання проблем, що виникають у процесі навчання студентів саме комунікативної практики, є дотримання певної послідовності набуття іншомовних усномовленневих умінь, яка складається з трьох етапів [2, с. 216]. На першому етапі — опанування «мовленневих кроків» як елементарних мовленневих дій. Далі пропо-

нується опанування «мовленневих ходів і тактик». Третій етап являє собою формування і розвиток «комунікативних стратегій».

Базуючись на системі послідовного опрацювання мовленневих навичок, можна досить ефективно підвищити якість підготовки студентів економічних спеціальностей в опануванні іноземної усномовленневої компетенції. Механізмом успішного опанування комунікативної компетенції є використання сучасних освітніх технологій, що відповідають контекстному підходу в навчанні. Мається на увазі практичне навчання іноземної мови в контексті майбутньої професійної діяльності студента. До таких технологій належать ділові ситуації й ігри, тренінги, круглі столи [4, 5]. Викладання іноземної мови студентам економічних спеціальностей є чинником розвитку не тільки професійної, а й соціальної компетентності майбутнього фахівця. Ефективна модернізація методики викладання може значно прискорити процес опанування студентом професійної лексики та набуття комунікативних навичок. Початковим етапом розробки методики є виявлення специфіки навчання. Це можливо за допомогою розгляду особливостей педагогічної системи. Компонентами педагогічної системи є колективи науково-педагогічних працівників і студентів, а також цілі, принципи, зміст, методи і форми навчання.

Мета — системотвірний фактор методики навчання. Цілі навчання у вищій школі поділяються на стратегічні, тактичні й оперативні [1]. Стратегічні цілі проєктуються з урахуванням нормативних документів, що є основою кваліфікаційної характеристики майбутнього фахівця. На підставі цієї документації виокремлюються професійні вміння, які повинен набути студент конкретної спеціальності. Тактичні цілі — це цілі конкретних дисциплін, що входять до змісту підготовки фахівця. Оперативні цілі містять цілі навчання з окремих тем і розділів дисципліни. Кваліфікаційна характеристика майбутнього фахівця є основним документом, що визначає вимоги, які висуваються до особистості студента. Цілі навчання студентів економічних спеціальностей необхідно орієнтувати на модель конкретної особистості.

Основними компонентами змісту підготовки студентів економічних спеціальностей є: знання, вміння і навички, досвід творчої діяльності, а також емоційно-ціннісне ставлення до навколишнього світу. Аналіз змісту дисципліни «Іноземна мова» свідчить, що не всі компоненти змісту підготовки наявні в необхідній мірі. Якомога більше уваги слід приділяти не лише розвиткові умінь та навичок усного та письмового мовлення, а й набуттю досвіду творчої діяльності. Рівень комунікативної компетенції, яка особливо важлива для фахівців у галузі економіки, може свідчити про успішне набуття студентом досвіду творчої діяльності. Таким чином, одним з показників якості викладання іноземної мови студентам економічних спеціальностей можна вважати набуття студентами досвіду творчої діяльності. Творчий рівень є невід'ємною складовою професійної діяльності майбутнього фахівця в галузі еконо-

міки. Недостатній рівень набуття досвіду творчої діяльності в процесі навчання студентів можна підвищити такими способами:

- застосування проблемного методу викладання матеріалу;
- збільшення творчих завдань у процесі підготовки студентів;
- посилення мотивації студентів завдяки тіснішому зв'язкові практичних завдань з майбутньою професією;
- збільшення обсягу індивідуальних та самостійних робіт.

Уміння й навички — наступний компонент змісту навчання. Уміння характеризуються здатністю проводити відбір знань, необхідних для вирішення завдання, скласти програму дій і перетворень, що сприяють його вирішенню, здійснювати контроль результатів відповідно до поставленої мети та коректувати їх. Як зазначалося, до змісту навчання іноземної мови студентів економічних спеціальностей належать уміння читати, перекладати й аналізувати фахову літературу, висловлювати думку за запропонованою темою, спілкуватися в певній ситуації (вести телефонні розмови, переговори, презентації) та ін.

Говорячи про зміст навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі, не можна не порушити питання, яке є, на наш погляд, особливо важливим та актуальним. Це — проблема інтеграції навчальних дисциплін і розвитку міждисциплінарних зв'язків. Наявність міждисциплінарних зв'язків підвищує якість здобуття знань студентами, допомагає їм усвідомити місце дисципліни «Іноземна мова» в системі дисциплін, що входять до навчального плану, а також є одним з мотиваційних стимулів у процесі навчання. Проте ці зв'язки не завжди чітко виражені. Тісне співробітництво викладачів кафедри іноземних мов з викладачами фахових дисциплін — запорука якісного формування змісту дисципліни «Іноземна мова». Традиційний підхід до організації навчання [1] передбачає чітке визначення мети і завдань, що постають перед науково-педагогічним працівником у процесі навчання, особливостей компонентів педагогічної системи, методів контролю навчальних досягнень, а також виокремлення етапів навчальної діяльності. Структуризація цієї діяльності допомагає уточнити специфіку організації процесу навчання іноземної мови студентів економічних спеціальностей, а також ефективніше забезпечити досягнення поставленої мети навчання. Об'єктом управління в процесі викладання іноземної мови є навчальна діяльність студентів економічного профілю. Предмет управління — методика, розроблена з урахуванням особливостей навчання майбутніх фахівців у галузі економіки. Продуктом навчальної діяльності є знання й уміння, набуті студентами в процесі діяльності. Засоби управління навчальною діяльністю, що входять до складу методики навчання, можна поділити на організаційні (методи, форми викладання іноземної мови), а також навчальні (дидактичне забезпечення, мультимедійні підручники, презентації тощо).

Загальна мета методики навчання студентів економічних спеціальностей іноземної мови — набуття майбутніми фахівцями вмінь спіл-

куватися в професійній галузі із зарубіжними партнерами, опрацювати іншомовну документацію, реферувати статті у фахових виданнях. Таким чином, можна сформулювати висновок, що розвиток творчого підходу до вирішення виробничих завдань і вміння вдосконалювати здобуті знання в процесі професійної діяльності є одним з головних завдань методики викладання іноземної мови студентам економічного профілю.

Відповідно до мети навчання формулюються завдання методики викладання іноземної мови студентам економічних спеціальностей, основним принципом при цьому є необхідність орієнтації на майбутню професію:

- 1) формування в студентів знань іноземної термінології, що пов'язана з різними сферами економіки;
- 2) формування мотивації до вивчення іноземної мови, а також до майбутньої професії.
- 3) набуття студентами досвіду творчої діяльності;
- 4) формування пізнавальної активності в процесі навчання іноземної мови.

Методична підготовка, що здійснюється в процесі вивчення курсу «Іноземна мова», орієнтована на конкретну спеціальність. Це може вигідно вплинути й на рівень методичної підготовки, що проводиться безпосередньо в процесі викладання спеціальних дисциплін.

Однією з особливостей методики викладання іноземної мови студентам економічних спеціальностей є добір професійної термінології іноземною мовою, яку важливо опанувати студентів в процесі вивчення цієї дисципліни. Відповідно, добір змісту дисципліни «Іноземна мова» має здійснюватися на основі нормативної документації і разом з науково-педагогічними працівниками, що викладають спеціальні дисципліни. Це сприятиме чіткішому визначенню специфіки термінології. Під час практичних занять з іноземної мови студентам пропонують тексти, що містять необхідну кількість лексичного матеріалу й охоплюють усі сфери економіки, з урахуванням факту, що на другому курсі навчання робота з неадаптованими текстами з різних наукових журналів є найпродуктивнішою.

Для здійснення контролю процесу опанування матеріалу пропонують використовувати різні лексичні вправи, питання за змістом текстів, тестові завдання, а також завдання, що розвивають творчу активність студентів, а саме: проблемні ситуації, ділові ігри. Розвиток умінь читати й аналізувати оригінальну наукову літературу за спеціальністю може також здійснюватися за допомогою методу проектів [5]. Студентам пропонують завдання щодо знаходження необхідної інформації в спеціальних виданнях або в мережі Інтернет. Досить продуктивною є, на наш погляд, підготовка доповідей, рефератів, що розкривають міжнародний досвід у різних галузях економіки. Подібні завдання студенти виконують як індивідуально, так і в групах по 2-3 особи.

Визначення умов, дотримання яких сприятиме ефективному засвоєнню студентами змісту навчання, є необхідним для обґрунтування теоретичної бази методики будь-якої дисципліни. Стосовно викладання іноземної мови студентам економічних спеціальностей можна визначити такі умови:

1) орієнтація викладання на спеціалізацію і рівень вивчення іноземної мови, відповідно до потреб професійної діяльності майбутнього фахівця;

2) підбір мовних навичок і спеціального мовного запасу відповідно до спеціальності;

3) використання сучасних освітніх технологій, які дозволяють студентові успішно набувати досвіду творчої діяльності в процесі навчання;

4) орієнтація викладача на рівень сформованості в студента комунікативної компетенції.

Урахування зазначених умов, на наш погляд, допоможе викладачеві успішно проектувати заняття з дисципліни «Іноземна мова» для студентів економічних спеціальностей.

Таким чином, на підставі аналізу наукової літератури та практичних досліджень формуємо висновок про актуальність і необхідність волюдіння сучасним фахівцем у галузі економіки іноземною мовою. У методичці викладання цієї дисципліни існують певні невирішені питання, одним з яких є необхідність підвищувати рівень викладання іноземної мови студентам економічних спеціальностей. Урахування особливостей навчання студентів вищезазначеного профілю іноземної мови, визначення умов та завдань методики викладання іноземної мови студентам економічних спеціальностей допомагають у вирішенні зазначеної проблеми.

Перспективами подальших досліджень є обґрунтування етапів методики викладання іноземної мови з урахуванням особливостей навчання студентів економічних спеціальностей, а також розробка комплексу засобів, використання яких у процесі викладання цієї дисципліни має підвищити рівень професійної підготовки майбутніх фахівців.

Список літератури

1. Білоус В. Т. Основи організації та методики викладання у вищій школі : навч.-метод. посіб. / В. Т. Білоус, Л. І. Горюнова, А. В. Цимбалюк, С. Я. Цимбалюк. — Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. — 146 с.
2. Каменська І. Б. Педагогічні умови формування англomовної лінгвістичної компетенції в усному мовленні майбутніх менеджерів / І. Б. Каменська // Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф. / за ред. В. К. Зернової. — Полтава : 2010. — С. 215 — 217.
3. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті : Указ Президента України № 347/2002 від 17 квітня 2002 р. // Освіта. — 2002. — № 26. — С. 1 — 4.

4. Степанов А. В. Развитие усной англоязычной компетенции студентов нематематического ВУЗ / А. В. Степанов, И. В. Асаул // Лингвистические и методические проблемы преподавания языка как иностранного : материалы VIII междунар. науч.-практ. конф. / за ред. В. К. Зерновой. — Полтава : 2010. — С. 467 — 469.
5. Frendo E. How to teach business English / E. Frendo. — Pearson Education Limited, 2005. — 165 p.

Надійшла до редколегії 29.12.2010 р.

УДК 378.147

О. Г. МАРЧЕНКО

УТОЧНЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «НАВЧАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ»

Вивчено багатоплановий зміст і уточнено психолого-педагогічну суть поняття «навчальна інформація». Розкрито інформаційні функції навчально-виховного середовища вищого військового навчального закладу.

Ключові слова: курсант, вищий військовий навчальний заклад, навчально-виховне середовище, навчальна інформація, знання, цінність, проект.

Изучено многоплановое содержание и уточнена психолого-педагогическая сущность понятия «учебная информация». Раскрыты информационные функции учебно-воспитательной среды высшего военного учебного заведения.

Ключевые слова: курсант, высшее военное учебное заведение, учебно-воспитательная среда, учебная информация, знания, ценность, проект.

The multiplane maintenance is studied and the psychological-pedagogical essence of concept «the educational information» is specified. Information functions of the teaching and educational environment of the higher military educational institution are opened.

Keywords: cadet, higher military educational establishment, educational environment, educational information, knowledge, value, project.

Останнім часом у педагогіці триває дискурс щодо розвитку в особистості здібностей орієнтуватися в стрімкому потоці інформації. Так, науковці Г. Бахтіна, В. Добреньков, В. Нечаєв, Т. Поясок, І. Роберт вважають, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, комп'ютерних і телекомунікаційних засобів для зберігання й обробки інформації та контролю засвоєння знань значно підвищує рівень професійної підготовки майбутніх фахівців, збагачує їхню інформаційну культуру. Вітчизняний педагог Ю. Євреєнко, російські вчені В. Кутирьов, Д. Матрос відзначають, що використання комп'ютерів у навчальному процесі занадто формалізує подання інформації, гальмує творчість тих, хто навчається, а діалог з комп'ютером не може замінити живого